

Makale türü: Derleme makalesi**Article type:** Compilation article

Geliş tarihi 05.09.2021

Submitted date

Kabul tarihi 15.01.2022

Accepted date

Elektronik yayın tarihi 18.02.2022

Online publishing date

Atıf Bilgisi / Reference Information

Sönmez, D., Hastürk, H. G. & Balliel Ünal, B. (2022). Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile ilgili Doktora Tezlerinin İncelenmesi. *Journal of History School*, 56, 298-321.

TÜRKİYE’DE EĞİTİM VE ÖĞRETİM ALANINDA ÇEVRE EĞİTİMİ İLE İLGİLİ DOKTORA TEZLERİNİN İNCELENMESİ¹

Derya SÖNMEZ², Hanife Gamze HASTÜRK³ & Buket BALLIEL ÜNAL⁴

Öz

Bu araştırmanın amacı Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tez çalışmalarının incelenmesidir. Bu araştırmaya dâhil edilecek çevre eğitimi kapsamında yayımlanmış doktora tezlerini belirlemek için YÖK Ulusal Veri Tabanı kullanılmıştır. Çevre eğitimi ile ilgili çalışmalara 9 Ağustos 2021 tarihinde ulaşılmıştır. YÖK Tez Tarama Merkezine tarama için tarama alanına “çevre eğitimi” ve konu alanına “eğitim ve öğretim” kelimesi yazılıp, tez türü olarak “doktora” seçilerek ulaşılan 81 doktora tezinden, üç tanesinin içeriğine erişim izni olmadığı için 78 doktora tezi çalışmaya dâhil edilmiştir. Tez çalışmalarının sınıflandırılmasında tezlerin; yayınlandığı yıl, yayınlandığı üniversite, yayınlandığı enstitü, yayınlandığı anabilim dalı, araştırma yöntemi, veri analizi teknikleri, araştırmacıların cinsiyeti, danışmanların unvanları, çalışma grubu, araştırma konusu esas alınmıştır. Araştırma sonucunda, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’nın tez tarama merkezinde ulaşılabilen doktora tezlerinin en çok 2018 yılında yayınlandığı belirlenmiştir. İncelenen tezlerin en fazla Gazi Üniversitesi’nde yapıldığı tespit edilmiştir. İncelenen tezlerin en fazla Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından hazırlandığı belirlenmiştir. Tezlerde araştırma yöntemi olarak en fazla karma yöntem kullanıldığı, araştırma grubunu en fazla fen bilimleri öğretmenleri adayları oluşturduğu tespit edilmiştir. Çevre eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin araştırma

¹ Bu makale, 1. Ulusal Çevrimiçi Disiplinlerarası Fen Eğitimi Öğretmenler Konferansı’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Yazar etki oranı: 1. yazar: %40, 2. yazar: %30. 3. yazar: %30

²Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, deryasnmzim@hotmail.com, Orcid:0000-0003-1265-9059

³Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, gamzeyalvac@gmail.com, Orcid:0000-0002-8495-560X

⁴Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, bballiel@hotmail.com, Orcid:0000-0003-0892-901X

Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin...

konusu olarak çevre okuryazarlığı, çevre bilinci ve çevre tutumu ile ilgili çalışmaların sayısının fazla olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevre Eğitimi, Doktora Tezleri, Eğitim ve Öğretim.

Investigation of Doctoral Theses Related to Environmental Education in the Field of Education and Training in Turkey

Abstract

The purpose of this research is to examine the doctoral thesis related to environmental education in the field of education and training in Turkey. YÖK National Database was used to determine the doctoral theses published within the scope of environmental education to be included in this research. Studies on environmental education have been reached on 9 August 2021. Among the 81 doctoral theses accessed to the screening area for the screening of the YÖK Thesis Screening Center, and the word "education and training" in the subject field, and by selecting "doctorate" as the thesis type, 78 doctoral theses are included in the study. In the classification of thesis studies; the year it was published, the university it was published in, the institute it was published in, the department it was published in, the research method, data analysis techniques, the gender of the researchers, the titles of the consultants, the working group, and the research topic were taken as basis. As a result of the research, it was determined that the doctoral theses that can be accessed in the thesis screening center of the Higher Education Council were published most in 2018. It has been determined that the theses examined were mostly made in Gazi University. It was determined that the theses examined were mostly prepared by the Institute of Educational Sciences. It has been determined that the most mixed method is used as a research method in the theses, and the research group is mostly composed of science teacher candidates. It has been determined that the number of studies related to environmental literacy, environmental awareness and environmental attitude are high as the subject of research of doctoral theses in the field of environmental education.

Keywords: Environment, Environmental Education, Doctoral Theses, Education and Training.

GİRİŞ

Çevre kavramı, “ortam” ve “bulunulan yer” anlamlarında kullanılmaktadır. Çevre üzerine çalışmalarıyla öne çıkan araştırmacılardan Keleş, Hamamcı ve Çoban (2009) çevreyi, “insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde, hemen ya da uzunca bir süre içinde, dolaylı ya da dolaysız bir etkiye bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamı” şeklinde açıklamaktadırlar. Bir başka tanıma göre ise çevre “insanların ve diğer

canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları fiziksel, biyolojik, toplumsal, ekonomik ve kültürel ortam"dır (Torunoğlu, 2013, s. 4).

Bireyler, gereksinimlerini karşılamaya yönelik gerçekleştirdikleri etkinlikler çevreyi birçok yönden olumsuz etkilemekte ve çevre kaynaklı sorunların artmasına neden olmaktadır. İnsan kaynaklı çevresel bozulmalar çevreye sahip olunması gerektiğinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum bireylerin çevre bilinçlerinin gelişmesi ve çevrenin korunmasına yönelik önlemlerin alınma fikrini geliştirmiştir (Sungur, 2017).

Çevre eğitimi, 1800'lü yıllarda "doğa çalışmaları" olarak anılırken, 1900'lü yıllarda "doğayı koruma eğitimi" ne dönüşmüştür (Velempini, 2016). Çevre eğitimi, bireylerin çevreyle ilgili bilgi düzeyinin artırılması yoluyla bireyde çevreye yönelik davranış değiştirme olarak tanımlanmaktadır (Pooley & O'Connor, 2000). Haktanır (2007) çevre eğitiminin; karar verme, değerler eğitimi, yaratıcılık ve iletişim becerileri gibi birçok konuyu ve beceriyi içermesi nedeniyle disiplinlerarası değerlendirilmesi gereken bir alan olduğunu açıklamaktadır. Kuzey Amerika Çevre Eğitimi Derneği (North American Association for Environmental Education-NAAEE, 2014)'nin tanımına göre çevre eğitimi, çocuklara ve yetişkinlere çevreyi nasıl öğrenecekleri ve inceleyecekleri ile onu nasıl koruyacakları konusunda akıllıca kararlar vermeyi öğretme olarak ifade edilmektedir.

Türkiye'de çevrenin korunması ve sağlıklı yaşam için harekete geçmenin gerekliliği ile ilgili ilk girişimler, dünyadaki gelişmelerden oldukça sonra, 1961 yılında çıkarılan anayasa ile başlamış ve ilk kez bu anayasada "çevre" kavramından bahsedilmiştir (Haktanır, Güler ve Kahrman Öztürk, 2016). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization- UNESCO) tarafından 1975-1995 yılları arasında uygulanan "Uluslararası Çevre Eğitimi Programı" (International Environmental Education Programme)'nin etkileri Türkiye'de de görülmüş (Tanrıverdi, 2010) fakat çevre eğitimi, Türkiye'deki eğitim programlarında on yedi yıl gecikmeli olarak yer almaya başlamıştır (Çabuk, 2019).

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'nca, 1992-1997 yılları arasında "Çevre, Sağlık, Trafik ve Okuma" dersi adı altında ilk çevre eğitimi çalışmalarının ilkokulların tüm sınıflarında uygulamaya başlandığı belirlenmiştir. Ortaokullarda ise 1992 yılı itibarıyla seçmeli dersler grubuna "Çevre ve İnsan" dersinin eklendiği tespit edilmiştir (Ünal ve Dımsıkı, 1999). 2002 yılında, ülke genelinde kullanılan okul öncesi eğitim programı yenilenmiş ve programda, çevre

eğitimi başlığı altında çocuklara verilmesi planlanan hedef ve hedef davranışlar yer almıştır (MEB, 2002). 2004 yılında, ilkokulların eğitim- öğretim programları yenilendiğinde, dördüncü sınıftan itibaren ders programlarına dahil edilen “Fen Bilimleri” dersinde, fen, teknoloji, toplum ve çevre ilişkisine yer vermeye başlanmıştır (Özsoy ve Ahi, 2014). Günümüzde ilkokullarının ilk üç yılında okutulan “Hayat Bilgisi” dersinde, üçüncü ve dördüncü sınıfta okutulan “Fen Bilimleri” ve dördüncü sınıftan itibaren görülen “Sosyal Bilgiler” dersinde çevre ve sürdürülebilirlik ile ilgili konulara giriş yapılmaktadır (Binbaşaran Tüysüzöğlu, 2005). Ortaokul ve liselerde ise, belli derslerin içerisinde çevreye yönelik konular yer almaktadır. Bu derslerin yanı sıra, ortaokullarda seçmeli dersler arasında yer alan, öğrencilerde çevre farkındalığı ile çevre bilincini artırmaya ve sürdürülebilirlik için yaşam becerileri oluşturmaya yönelik “Çevre Eğitimi” dersi de bulunmaktadır (MEB, 2015).

Yükseköğretimde, üniversitelerin bünyelerinde “Çevre Eğitimi”, “Çevre ve İnsan”, “Türkiye’nin Çevre Sorunları”, “Çevre Felsefesi” ve “Çevre Hukuku” gibi dersler verilmektedir (Doğan, 1997). Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), 2018-2019 akademik yılı itibarıyla geçerli olmak üzere, 25 öğretmen yetiştirme lisans programında güncelleme gerçekleştirmiş ve “Erken Çocukluk Dönemi Çevre Eğitimi” isimli yeni bir dersi, Okul Öncesi Öğretmenliği lisans programında zorunlu dersler arasına yerleştirilmiştir. “Çevre Eğitimi” isimli ders, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği ve Biyoloji Öğretmenliği lisans programlarında, “Çevre Sorunları” isimli ders, Coğrafya Öğretmenliği lisans programında zorunlu dersler arasında yerini almıştır (Yüksek Öğretim Kurumu-YÖK, 2018).

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Son yıllarda eğitim kademelerinin tamamında çevre ile ilgili derslere ve zorunlu olan çevre eğitimi derslerine önemin verilmeye başlanmasıyla birlikte ülkemizde eğitim ve öğretim alanına akademik çalışmalarla yön veren üniversitelerin çevre eğitimi ile ilgili yapmış oldukları akademik çalışmalar kuşkusuz önem arz etmektedir. Bu doğrultuda üniversiteler tarafından çevre eğitimi ile ilgili hazırlanan tezlerin incelenmesinin günümüz ve gelecek çevre eğitimi açısından önemli olduğu/olacağı ortadadır. Çevre eğitimi ile ilgili yapılan doktora tez çalışmalarının incelenmesinin tüm eğitim kademelerinde yer alan çevre eğitimi ile ilgili derslerin konu ve kazanımlarının güncellenmesinde etkisi olabilecektir. Ayrıca çevre eğitimi üzerine araştırmalar yapmak isteyen araştırmacılar için bir literatür rehberi olma özelliğini de barındırabilecektir. Tüm bu gerekçeler çerçevesinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi

ile ilgili doktora düzeyinde yapılan tez çalışmalarının incelenmesinin son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin incelenmesidir. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tez çalışmalarının;

1. Yayınlandığı yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Yayınlandığı üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
3. Yayınlandığı enstitülere göre dağılımı nasıldır?
4. Yayınlandığı ana bilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
5. Araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
6. Veri analiz tekniklerine göre dağılımı nasıldır?
7. Araştırmacıların cinsiyetlerine göre dağılımı nasıldır?
8. Danışman unvanına göre dağılımı nasıldır?
9. Çalışma grubuna göre dağılımı nasıldır?
10. Araştırma konularına göre dağılımı nasıldır?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın verileri YÖK Ulusal Veri Tabanında erişim izni ve araştırma konusu ile ilgili olan doktora tez çalışmaları ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2005). Bir başka ifadeyle doküman analizi, basılı ve elektronik (bilgisayar tabanlı ve internet erişimli) materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde gerçekleşen bir dizi işlemdir (Bowen, 2009). Bu süreç ayrıca, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesi olarak da tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Derleme bir araştırma olan bu makalenin tüm süreçlerinde bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hareket edilmiştir. Toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Çalışmada

etik kurul onayı gerektirecek şekilde veri toplanmadığından etik kurul onayı alınmamıştır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmaya dâhil edilecek çevre eğitimi kapsamında yayımlanmış doktora tezlerini belirlemek için YÖK Ulusal Veri Tabanı kullanılmıştır. YÖK Tez Tarama Merkezine tarama için tarama alanına “çevre eğitimi” ve konu alanına “eğitim ve öğretim” kelimesi yazılıp, tez türü olarak “doktora” seçilerek ulaşılan 81 doktora tezinden, 3’ünün içeriğine erişim izni olmadığı için 78 doktora tezi örnekleme dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada analiz edilmek üzere kapsama dâhil edilen doktora düzeyindeki tez çalışmaları, çevre eğitimi ile ilgili araştırmalardan oluşmaktadır. Çevre eğitimi ile ilgili çalışmalara 9 Ağustos 2021 tarihinde ulaşılmıştır. YÖK Ulusal Tez Merkezinden PDF uzantılı olarak erişilebilen doktora düzeyindeki tezlere ulaşılmaya çalışılmıştır. YÖK Tez Tarama Merkezinde ulaşılabilen tezlerin bir listesi oluşturulduktan sonra erişim olanağı bulunan dijital kopyaya sahip tezler, bilgisayara kaydedilmiş ve incelenmiştir. Araştırmada yayımlanmış tezler ele alınırken Yılmaz, Aydın ve Bahar (2015)’in çalışmasında kullanılan kodlama formu kullanılmıştır. Kodlama formunun kullanılması için formu hazırlayan araştırmacıdan e-posta yoluyla izin alınmıştır. Tezlerin incelenmesi sırasında, tez çalışmalarının yayınlandığı yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı, araştırma yöntemi, veri analiz teknikleri, araştırmacıların cinsiyeti, danışmanların unvanları, çalışma grubu ve araştırma konusu olmak üzere 10 inceleme başlığına yer verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada, nitel veri analizlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Bunun için YÖK’ün resmi internet sitesinde bulunan ulusal tez merkezi sayfasındaki tarama sayfasına anahtar kelime olarak “çevre eğitimi”, tez türü kısmına “doktora”, konu alanı kısmına “eğitim ve öğretim” yazılmış ve izin durumu “izinli” olarak seçilmiştir. Sonrasında 78 doktora tezi bilgisayar ortamında toplanmış ve kodlama formu doğrultusunda Excel ortamına aktarılmıştır. Bu araştırmaya dâhil edilen tezleri incelemek için araştırmacı tarafından kodlama formu oluşturulmuştur. Kodlama sonucu ulaşılan veriler tablo şeklinde sunulmuştur.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Araştırma, doküman inceleme çalışması olduğu için Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren araştırmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde 2004 yılından, Ağustos 2021 yılına kadar Türkiye’de Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Tarama Merkezi veri tabanında çevre eğitimi ile ilgili bulunan 78 tez çalışmasının incelenmesiyle elde edilen bulgular 10 başlık halinde yer almaktadır.

1. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yayınlandığı yıllara göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Yayınlandığı Yıllara göre Dağılımı

Yıl	Tez sayısı (f)
2004	1
2005	0
2006	3
2007	2
2008	1
2009	3
2010	5
2011	8
2012	4
2013	9
2014	3
2015	8
2016	5
2017	4
2018	10
2019	7
2020	2
2021	3
Toplam	78

Tablo 1 incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin en fazla 2018 (f=10) yılında yayınlandığı belirlenmiştir.

2. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yayınlandığı üniversitelere göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile ilgili Doktora Tezlerinin Yayınlandığı Üniversitelere göre Dağılımı

Üniversite	Tez sayısı (f)
Adıyaman	1
Adnan Menderes	1
Anadolu	1
Ankara	5
Atatürk	4
Boğaziçi	2
Bolu Abant İzzet Baysal	1
Burdur Mehmet Akif Ersoy	1
Çanakkale Onsekiz Mart	1
Çukurova	1
Dokuz Eylül	3
Gazi	24
Hacettepe	7
İnönü	3
İstanbul	2
İstanbul (Cerrahpaşa)	1
Karadeniz Teknik	2
Marmara	5
Muğla Sıtkı Koçman	1
Ondokuz Mayıs	3
Ortadoğu Teknik	6
Pamukkale	1
Sakarya	1
Yıldız Teknik	1
Toplam	78

Tablo 2 incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili 78 doktora tezinin 24 farklı üniversite tarafından yayınlandığı belirlenmiştir. Yayınlanan doktora tezlerinin 24’ü Gazi, 7’si Hacettepe, 6’sı Ortadoğu Teknik, 5’i Ankara, 5’i Marmara, 4’ü Atatürk, 3’ü Dokuz Eylül, 3’ü Ondokuz Mayıs, 3’ü İnönü, 2’si Karadeniz Teknik, 2’si Boğaziçi, 2’si İstanbul, 1’er tane Adıyaman, Adnan Menderes, Anadolu, Bolu Abant İzzet Baysal, Burdur Mehmet Akif Ersoy, Çanakkale Onsekiz Mart, Çukurova, İstanbul (Cerrahpaşa), Muğla Sıtkı Koçman, Pamukkale, Sakarya, Yıldız Teknik Üniversitesi tarafından yayınlandığı tespit edilmiştir.

3. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Enstitülere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yayınlandığı enstitülere göre dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Yayınlandığı Enstitülere göre Dağılımı

Enstitü	Tez sayısı (f)
Çevre bilimleri	2
Eğitim bilimleri	54
Fen bilimleri	9
Lisansüstü eğitim	1
Sağlık bilimleri	1
Sosyal bilimler	11
Toplam	78

Tablo 3 incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili 78 doktora tezinin 6 farklı enstitü tarafından yayınlandığı belirlenmiştir. Yayınlanan doktora tezlerinin 54’ünün Eğitim Bilimleri, 11’inin Sosyal Bilimler, 9’unun Fen Bilimleri, 2’sinin Çevre Bilimleri, 1’er tane Sağlık Bilimleri ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından yayınlandığı tespit edilmiştir.

4. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Anabilim Dalına Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yayınlandığı anabilim dalına göre dağılımı Tablo 4’te gösterilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin 15 farklı anabilim dalı tarafından yayınlandığı belirlenmiştir. Yayınlanan doktora tezlerinin en fazla İlköğretim Anabilim Dalı (f=28) tarafından yayınlandığı tespit edilmiştir.

Tablo 4

Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Yayınlandığı Anabilim Dalına Göre Dağılımı

Anabilim dalı	Tez sayısı (f)
Avrupa birliği	1
Çevre bilimleri	2
Çocuk gelişimi ve eğitimi	3
Eğitim bilimleri	6
Eğitim programları ve öğretimi	1
Güzel sanatlar eğitimi	1
İlköğretim	28
Matematik ve fen bilimleri eğitimi	5
Mimarlık	1
Ortaöğretim fen ve matematik alanları eğitimi	18
Ortaöğretim sosyal alanlar eğitimi	2
Sosyal çevre bilimleri	3
Temel eğitim	1
Türkçe ve sosyal bilimler eğitimi	5
Yaşam boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi	1
Toplam	78

5. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Araştırma Yöntemine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yayınlandığı araştırma yöntemine göre dağılımı Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5

Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Yayınlandığı Araştırma Yöntemine göre Dağılımı

Araştırma yöntemi	Tez sayısı
Karma	52
Nicel	13
Nitel	13
Toplam	78

Tablo 5 incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin 52’sinde karma, 13’ünde nicel, 13’ünde nitel araştırma yöntemi kullanıldığı belirlenmiştir.

6. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Veri Analiz Tekniklerine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yayınlandığı veri analiz tekniklerine göre dağılımı Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6

Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Yayınlandığı Araştırma Yöntemine göre Dağılımı

Veri analiz teknikleri	Tez sayısı (f)
Kestirimsel+betimsel+içerik	26
Kestirimsel+betimsel	14
Kestirimsel+içerik	13
Kestirimsel	12
İçerik	7
Betimsel	4
Betimsel+içerik	2
Toplam	78

Tablo 6 incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinde veri analiz tekniği olarak en fazla kestirimsel-betimsel-içerik (f=26) veri analiz tekniklerinin birlikte kullanıldığı belirlenmiştir. İncelenen doktora tezlerinde kullanılan veri analiz tekniklerinin bilgisayar ortamında yapılan istatistiksel çalışmaları ayrı ayrı ele almak yerine nicel veri analizi tekniği olan kestirimsel analiz tekniği olarak ele alınmıştır.

7. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Araştırmacıların Cinsiyetine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yayınlandığı araştırmacıların cinsiyetine göre dağılımı Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Yayınlandığı Araştırmacıların Cinsiyetine göre Dağılımı

Cinsiyet	Tez sayısı (f)
Kadın	48
Erkek	30
Toplam	78

Tablo 7 incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin araştırmacıların 48’inin kadın, 30’unun erkek olduğu belirlenmiştir.

8. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Danışman Unvanına Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yayınlandığı danışman unvanına göre dağılımı Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Yayınlandığı Danışman Unvanına göre Dağılımı

Unvan	Tez sayısı (f)
Profesör	47
Doçent	25
Doktor öğretim üyesi	6
Toplam	78

Tablo 8 incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin 47’si Profesör, 25’i Doçent, 6’sı Doktor Öğretim Üyesi unvanında danışmanlar tarafından yürütüldüğü belirlenmiştir.

9. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Çalışma Grubuna Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yayınlandığı çalışma grubuna göre dağılımı Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Yayınlandığı Çalışma Grubuna göre Dağılımı

Çalışma grubu		Tez sayısı (f)
Okul öncesi ve ilköğretim	Okul öncesi öğrencileri (48-72 aylık)	4
	Okul öncesi öğrencileri (60-72 aylık) ve ebeveynleri	1
	İlkokul 3. ve 4. sınıf öğrencileri	2
	İlkokul 4. sınıf öğrencileri	2
	İlkokul öğrencileri (1-5. sınıflar)	1
	5. sınıf öğrencileri	4
	6. sınıf öğrencileri	3
	7. sınıf öğrencileri	5
	Ortaokul öğrencileri (5-8. sınıflar)	2
Toplam		24
Ortaöğretim	9. sınıf öğrencileri (Anadolu lisesi)	6
	9. ve 10. sınıf öğrencileri	2
	Meslek lisesi öğrencileri	1
	9. sınıf öğrencileri ve coğrafya öğretmenleri	1
Toplam		10
Yükseköğretim	Fen bilimleri öğretmeni adayları	11
	Biyoloji öğretmeni adayları	4
	Sınıf öğretmeni adayları	4
	Kimya öğretmeni adayları	2
	Kimya öğretmeni adayları ve kimya bölümü öğrencileri	1
	Coğrafya öğretmeni adayları	1
	Sosyal bilgiler öğretmeni adayları	2
	Eğitim fakültesi öğrencileri	2
Toplam		27
Öğretmen	Okul öncesi öğretmen	1
	Sınıf öğretmen	1
	Fen bilimleri öğretmen	2
	Köy enstitüsünden mezun öğretmenler	1
	Tübitak doğa eğitimi projesine katılan öğretmenler	1
Toplam		6
Karma gruplar	Sivil toplum kuruluşları (Çevre ile ilgili)	1
	Yerel yöneticiler, stk temsilcileri	1
	Öğrenciler (İlk-orta-yükseköğretim) ve halk	1
Toplam		3
Veri	Kaynak-doküman	4
	Tez (Fen eğitimi konulu)	1
	Ortaokul öğretim programı	1
	Ülkelerin fen bilimleri öğretim programı	1
	Çocuk-mimarlık çalışmaları	1
Toplam		8
Genel Toplam		78

Tablo 9 incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin çalışma grubunu en fazla yükseköğretim öğrencilerinin (f=27) oluşturduğu belirlenmiştir. Okul öncesi kademesinde 48-72 aylık okul öncesi öğrencilerinin (f=4), ilköğretim kademesinde 7. Sınıf öğrencileri (f=5) ile 5. Sınıf öğrencilerinin (f=4), ortaöğretim kademesinde 9. sınıf öğrencilerinin (f=6), yükseköğretim kademesinde fen bilimleri öğretmeni adaylarının (f=11), öğretmen grubunda fen bilimleri öğretmenlerinin (f=2) daha fazla çalışma grubunda yer aldıkları tespit edilmiştir. Sivil toplum kuruluşları, yerel yöneticiler, halk gibi karma grupların çalışma grubu içerisinde yer aldığı çalışma sayısının sınırlı olduğu görülmektedir.

10. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Araştırma Konularına Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yayınlandığı araştırma konularına göre dağılımı Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10 incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin araştırma konusu olarak en fazla çevre okuryazarlığı (f=10), çevre/doğa bilinci (f=8), çevre tutumu (f=7) konuları üzerine araştırmaların yapıldığı belirlenmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yayınlandığı yıl, yayınlandığı üniversite, yayınlandığı enstitü, yayınlandığı anabilim dalı, araştırma yöntemi, veri analiz teknikleri, araştırmacıların cinsiyetleri, danışman unvanları, çalışma grubu, araştırma konuları gibi değişkenler açısından analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında YÖK Ulusal Tez Merkezinde yer alan izinli durumda olan 78 doktora tezi incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin en fazla 2018 yılında (f=10) yayınlandığı tespit edilmiştir. Son yıllara bakıldığında 2020 yılında (f=2) en az tez çalışmasının olduğu belirlenmiştir. Bu durumun dünya genelinde ortaya çıkan Covid-19 pandemi sürecinde Türkiye’de tüm eğitim kademelerinde uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte tez çalışmalarının az sayıda yayınlanmasından kaynaklandığı söylenebilir. Benzer sonucu Elmas ve Boyacıoğlu (2021) da çalışmalarında belirtmişlerdir. Araştırma bulgularına göre Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin 24 farklı üniversite tarafından yayınladığı, en fazla yayının Gazi Üniversitesi

(f=24) tarafından yapıldığı bulunmuştur. Doktora düzeyindeki tez çalışmalarının daha çok Gazi, Hacettepe, Ankara, Ortadoğu Teknik üniversitesi gibi büyükşehirlerde yer alan köklü üniversiteler tarafından yayınlandığı belirlenmiştir.

Tablo 10

Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Alanında Çevre Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Yayınlandığı Araştırma Konularına göre Dağılımı

Araştırma konuları	Tez sayısı (f)
Çevre okuryazarlığı	10
Çevre/doğa bilinci	8
Çevre tutumu	7
Sürdürülebilirlik/sürdürülebilir kalkınma	4
Çevre ideolojileri ve eğitim programları	3
Çevre sorunları	3
Drama temelli çevre eğitimi	3
Geri dönüşüm farkındalığı	3
Çevre kimlikleri/davranışlar	3
Coğrafya’da çevre eğitimi	2
Yaşam temelli çevre eğitimi	2
Çevre duyarlılığı	2
Okul/sınıf dışı öğrenme	2
İklim okuryazarlığı/iklim değişikliği eğitimi	2
Çevresel vatandaşlık eğitimi	2
Çevre farkındalığı	1
Ekolojik ayak izi	1
Yapılandırmacı çevre eğitimi	1
Yeşil kimya	1
Çevre risk algısı	1
Sistem okuryazarlığı	1
Modüler çevre eğitimi	1
Yapılı çevre eğitimi	1
Argümantasyon temelli çevre eğitimi	1
Stem temelli çevre eğitimi	1
Sistem temelli çevre eğitimi	1
Sosyobilimsel konular	1
Otantik öğrenme	1
Biyoçeşitlilik	1
Tga (Tahmin-Gözlem-Açıklama) destekli çevre eğitimi	1
Teknolojik pedagojik içerik bilgisi becerisi	1
Dönüşümsel öğrenme modeline dayalı çevre eğitimi	1
Geocaching oyunu	1
Hizmetiçi eğitim uygulamaları	1
Formal ve informal uygulamalar	1
Mevcut çevre eğitimi uygulamaları	1
Tez inceleme	1
Toplam	78

Özbey ve Şama (2017)’nin ve Yılmaz vd. (2015)’nin yaptığı çalışmada da en çok Gazi üniversitesinde tezlerin yapıldığı belirtilmiştir. Ülkemizde son yıllarda üniversite sayılarındaki artış göz önüne alındığında Türkiye’de eğitim ve öğretim konu alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yayınlandığı üniversite sayısının ve bu konuda yapılan tez çalışmalarının sayısının yetersiz olduğu söylenebilir.

Araştırma bulguları incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin en fazla Eğitim Bilimleri Enstitüsü (f=54) tarafından yayınlandığı tespit edilmiştir. Bu durumda çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin daha çok Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yer alan anabilim dalları tarafından yayınlandığı görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin 15 farklı anabilim dalı ve en fazla İlköğretim Anabilim Dalı (f=27) tarafından yayınlandığı belirlenmiştir. Ülkemizin Avrupa Birliği giriş sürecinin etkisiyle birlikte Türkiye’de eğitim ve öğretim konu alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinde bir doktora tezinin Avrupa Birliği Anabilim Dalı tarafından yayınlanması dikkat çekmektedir.

Araştırma bulgularına göre Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin araştırma yöntemi olarak en fazla karma yöntem (f=52) kullanıldığı tespit edilmiştir. Karma yöntem, nicel ve nitel yaklaşımların birlikte kullanılarak araştırma problemlerini daha iyi anlamamızı sağlayan bir yöntem olarak görülmektedir (Baki ve Gökçek, 2012). Bu bağlamda Türkiye’de eğitim ve öğretim konu alanında çevre eğitimi ile ilgili yayınlanan doktora tezlerinin derinlemesine ve çok boyutlu incelemelerden oluştuğu söylenebilir.

Araştırma bulguları incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin veri analizi tekniği olarak en fazla kestirimsel-betimsel-içerik (f=26) veri analiz tekniklerinin birlikte kullanıldığı belirlenmiştir. Karma ve nicel araştırma yöntemlerinde elde edilen verilerin bilgisayar ortamında istatistiksel olarak analiz edilmesinde kestirimsel analiz tekniği kullanılmaktadır. Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin araştırma yöntemi olarak en fazla karma (f=54) araştırma yönteminin kullanılması bu sonucu desteklemektedir.

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin sayısı araştırmacıların cinsiyeti açısından ele alındığında kadın araştırmacıların (f=48) sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle kadın araştırmacıların çevre eğitimi konusuna daha fazla ilgi gösterdiği

ile ifade edilebilir. Tor vd. (2014)'ne göre kadınların çevre ve çevre sorunları ile ilgili kurs, eğitim, araştırma vb. faaliyetlere katılmaya istekli olduklarını ve çevre konusunda hassas olmalarının eğitim düzeyleriyle paralel artış gösterdiğini saptamışlardır. Bu yüzden doktora düzeyindeki kadın araştırmacıların erkek araştırmacılara göre çevre ile ilgili akademik çalışmalara daha fazla yöneldikleri söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin danışman unvanlarına göre en fazla çalışmanın Profesör (f=47) unvanında olduğu belirlenmiştir. Bu durumun çevre eğitimi konusunun geçmişten günümüze önemi artarak süregelen ve her daim önemini koruyan bir konu olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin çalışma grubunu en fazla yükseköğretim kademesinde Fen Bilimleri Öğretmeni adaylarının (f=11) oluşturduğu belirlenmiştir. Bu durum Eğitim Fakültesi içerisinde yer alan Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümünde “Çevre Eğitimi” gibi çevre ile ilgili derslerin daha fazla olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ancak 2018-2019 akademik yılından itibaren zorunlu olarak Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde “Erken Çocukluk Dönemi Çevre Eğitimi” adı altında çevre eğitimi ile ilgili dersin okutulmasına rağmen çalışma grubunda Okul Öncesi Öğretmeni adaylarının yer aldığı bir doktora tezine rastlanılmamıştır. Buna karşın temel eğitim kademesinde en fazla okul öncesi öğrencileri (f=4) çalışma grubu içerisinde yer almıştır. Çalışma grubu içerisinde Eğitim Fakültesi öğretmen adayları dışında yer alan Kimya bölümü öğrencilerinin çevre eğitimi ile ilgili çalışmada yer alması dikkat çekicidir. Bu durumun çalışma grubuna kolay ulaşılabilir olması ve Kimya bölümü içerisinde de çevre ile ilgili derslerin ve konuların yer almasından kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim bu durum Sözbilir ve Kutu (2008)’nun ve Bahar ve Kiras (2017)’ in çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Gökteş vd. (2012) Türkiye’de eğitim araştırmaları üzerine yaptıkları çalışmada, çalışma grubu olarak daha çok eğitim fakültesi öğrencilerinin tercih edildiğini bu durumu diğer örneklem gruplarına göre daha kolay ulaşılabilir olması şeklinde açıklamıştır. Arık ve Türkmen (2009) eğitim araştırmalarında araştırmacıların çoğunlukla ulaşılması kolay olan üniversite öğrencilerin tercih edildiklerini belirtirken asıl hedef olması gereken okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ihmal edildiğini belirtmişlerdir.

Çalışma grubu içerisinde sivil toplum kuruluşları, yerel yöneticiler, halk, ebeveynler gibi katılımcı türlerinin de yer aldığı görülmektedir. Ancak çevre eğitiminin temel amacının çevre bilinci oluşturmak olduğu düşünüldüğünde, en

çok çalışılması gereken çalışma grubunun toplumun yapıtaşı olan aileler (veli-öğrenci ile koordineli çalışma) ve sahada çalışan gönüllüler (sivil toplum kuruluşları) ile ilgili çalışma sayısının az olduğu da ortaya çıkan bir başka sonuçtur. Bu sonucu Candaş ve Karataş (2017) da çalışmalarında belirtmişlerdir. Bu çalışma grupları ile yayınlanan tez sayısının az olmasının nedeni olarak bu gruplara ulaşmanın ve bu gruplarla çalışılmasının zor olmasından kaynaklanmış olabileceğidir.

Araştırma bulguları incelendiğinde Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin araştırma konusu olarak en fazla çevre okuryazarlığı (f=10), çevre/doğa bilinci (f=8), çevre tutumu (f=7) konuları üzerine araştırmaların yapıldığı belirlenmiştir. Tüm bu konular duyuşsal alan konuları olup, mevcut durumu tespit etmeye dayanan araştırmalardır. Dolayısıyla bu alanda yapılmış araştırmaların büyük bir kısmının, durum tespitine yönelik araştırmalar olduğudur. Candaş ve Karataş (2017), Çakırlar Altuntaş ve Turan (2016), Özbey ve Şama (2017), Yılmaz vd. (2015), Yılmaz (2012) çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Kahyaoğlu (2016) ile Timur, Yılmaz ve Timur (2014) da yaptıkları araştırmalarda çevre okuryazarlığı ile ilgili çalışmaların sayısında bir artış olduğunu belirtmişlerdir. Kahyaoğlu (2016) bu durumun Türkiye’de 2005 yılından itibaren uygulamaya konan yeni eğitim öğretim programlarında çevre eğitimi konularına ağırlık verilmesi ve bunların sonuçlarının incelenmesinden kaynaklandığını belirtmiştir.

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin sayısının yetersiz olduğu söylenebilir. Çevre eğitimi alanında doktora tezlerinin sayılarının arttırılabilmesi amacıyla ilgili bölümlerdeki doktora öğrencilerinin bu konu üzerine teşvik edilmesi önerilebilir.

Çevre eğitimi ile ilgili doktora tez araştırmalarında çalışma grubu olarak üzerinde daha az çalışma yapılan ebeveynler, sivil toplum kuruluşları, öğretim elemanları ve yöneticiler gibi gruplar ile daha fazla doktora tez çalışmaları yapılabilir.

Araştırma bulgularına göre Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin sayısı araştırmacıların cinsiyeti açısından ele alındığında kadın araştırmacıların sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda erkek araştırmacıların çevre eğitimi ile ilgili doktora tezleri yapmaları sağlanabilir. Yükseköğretim kademesinde daha önce hiç çalışılmamış ve zorunlu olarak “Erken Çocuklukta Çevre Eğitimi” adlı dersi alan Okul Öncesi Öğretmeni adayları ile çevre eğitimi konusu üzerine doktora tez çalışması yapılması önerilebilir.

Türkiye’de eğitim ve öğretim alanında çevre eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin çevre okuryazarlığı, çevre bilinci, çevre tutumu konularına odaklandığı için çevre eğitimi ile ilgili diğer konularda sınırlı kaldığı söylenebilir. İncelemeler sonucunda ortaya konulan diğer konular ile ilgili doktora tezlerinin yapılması için araştırmacılar tarafından dikkate alınmalıdır. Ayrıca alanyazında eksik olan kitap analizi, eksik ve yanlış öğrenmeler gibi konuları içeren çalışmalara ağırlık verilmesi önerilebilir. Ayrıca Avrupa Birliği süreci, 21.yüzyıl becerileri ve 2023 vizyonu kapsamında çevre eğitimi ile ilgili çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Arık, R. S. & Türkmen, M. (2009). Eğitim bilimleri alanında yayımlanan bilimsel dergilerde yer alan makalelerin incelenmesi. *1. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*.
- Bahar, M. & Kiras, B. (2017). Türkiye’de yayımlanan çevre eğitimi konulu makale ve tezlerin genel analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1702-1720. <http://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.32772-363962>
- Baki, A. & Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.
- Binbaşaran Tüysüzoğlu, B. (2005). *Yeşil Kutu Projesi- Türkiye’de Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim Ön Araştırma Raporu*. TÜBİTAK Yayınları.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <http://dx.doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Candaş, Z. & Karataş, A. (2017). Türkiye’de 1996-2016 yılları arasında çevre eğitimi alanında yapılan çalışmaların içerik analizi. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 5(2), 143-159.
- Çabuk, B. (2019). Çevre eğitimi. D. Kahriman-Pamuk (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik içinde* (s. 1-38). Anı Yayıncılık.
- Çakırlar Altuntaş, E. & Turan, S. L. (2016). Çevre eğitiminde 2010-2015 yılları arasında yapılan araştırmalar ve eğilimler. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 1-14.

- Doğan, M. (1997). *Ulusal Çevre Eylem Planı: Eğitim ve Katılım*. Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları.
- Elmas, Ç. & Boyacıoğlu, E. Z. (2021). Kadın ve turizm konulu çalışmaların görsel haritalama tekniğine göre bibliyometrik analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1051–1069. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.753>
- Göktaş, Y., Hasançebi, F., Varışoğlu, B., Akçay, A., Bayrak, N., Baran, M. & Sözbilir, M. (2012). Türkiye’deki eğitim araştırmalarında eğilimler: Bir içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 455-459.
- Haktanır, G., Güler, T. & Kahriman Öztürk, D. (2016). Education for sustainable development in Turkey. J. Siraj-Blatchford, C. Mogharreban and E. Park (Ed.), *In International Research on Education for Sustainable Development in Early Childhood* (pp. 139-153). International perspectives on early childhood education and development. Springer.
- Haktanır, G. (2007). Çevre eğitimi. *Okul Öncesi Dönemde Çevre Eğitimi içinde*, (s. 11-34). Türkiye Çevre Vakfı Yayını.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (15. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Keleş, R., Hamamcı, C. & Çoban, A. (2009). *Çevre Politikası*. İmge Kitabevi.
- MEB (2015). Ortaokul çevre eğitimi dersi öğretim programı.
- MEB (2002). *MEB Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, 36- 72 Aylık Çocuklar için Okul Öncesi Eğitim Programı*. Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi.
- North American Association for Environmental Education (NAAEE) (2014). What is environmental education? <http://www.naaee.net/what-is-ee>.
- Özbey, Ö. F. & Şama, E. (2017). 2012-2016 arasındaki yıllarda çevre eğitimi kapsamında yayımlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 212-226. <http://dx.doi.org/10.14686/buefad.263878>
- Özsoy, S. & Ahi, B. (2014). İlkokul öğrencilerinin geleceğe yönelik çevre algılarının çizdikleri resimler aracılığı ile belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1557-1582.

- Pooley, J. A. & O'Connor, M. (2000). Environmental education and attitudes: Emotions and beliefs are what is needed. *Environment and Behavior*, 32(5), 711-723.
- Sözbilir, M. & Kutu, H. (2008). Development and current status of science education research in Turkey. *Essays in Education*, Special Issue, 1-22.
- Sungur, S. A. (2017). Lisans öğrencilerinin çevreye yönelik etik tutumları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(41), 469-479. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.12003>
- Tanrıverdi, B. (2010). Sürdürülebilir çevre eğitimi açısından ilköğretim programlarının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(151), 89-103.
- Tor, H., Çelik, D. ve Özkaya, O. (2014). Kadınların çevre korumaya yönelik mevcut bilgi ve tutumlarının saptanması (Afyonkarahisar ili örneği). 2. *Uluslararası Çevre ve Ahlak Sempozyumu*.
- Torunoğlu, E. (2013). *Çevre Politikaları*. Anadolu Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Çevre Mühendisliği Yayınları.
- Ünal, S. & Dımişki, E. (1999). UNESCO-UNEP himayesinde çevre eğitiminin gelişimi ve Türkiye’de ortaöğretim çevre eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(17), 42 – 154.
- Velepini, K. M. (2016). *The Integration of Environmental Education in The Secondary School Curriculum: A Case Study of a 10th Grade Junior Secondary School Curriculum in The Okavango Delta*. Unpublished doctoral dissertation, Ohio University.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, Ş. (2012). *1992-2011 Yılları Arasında Çevre Eğitimi ile İlgili Yayımlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerindeki Genel Yönelimlerin Belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, Ş., Aydın, F. & Bahar, M. (2015). 1992-2011 yılları arasında çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerindeki genel yönelimlerin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 383-413.
- YÖK (2018). Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose: In recent years, with the emphasis on environmental courses and compulsory environmental education courses at all levels of education, the academic studies on environmental education carried out by the universities that direct the field of education and training in our country with their academic studies are undoubtedly important. In this direction, it is obvious that the examination of theses prepared by universities on environmental education is/will be important for today's and future environmental education. Examining the doctoral thesis studies on environmental education may have an impact on updating the subjects and achievements of environmental education courses in all education levels. It will also have the feature of being a literature guide for researchers who want to do research on environmental education. The aim of this study is to examine the doctoral theses on environmental education in the field of education and training in Turkey.

Method: In this study, the document analysis method, one of the qualitative research designs, was used. Document analysis includes the processes of finding, reading, taking notes and evaluating resources for a specific purpose (Karasar, 2005). In other words, document analysis is a series of processes that take place in the process of examining and evaluating printed and electronic (computer-based and internet-enabled) materials (Bowen, 2009). This process is also defined as the examination of written materials containing information about the phenomenon or phenomena that are aimed to be investigated (Yıldırım & Şimşek, 2013). The YÖK National Database was used to determine the doctoral theses published within the scope of environmental education to be included in this research. 78 doctoral theses were included in the sample because 3 of 81 doctoral theses were accessed by writing the word "environmental education" in the scanning field and "education and training" in the subject area and choosing "doctoral" as the thesis type, to the YÖK Thesis Scanning Center. During the examination of the theses, 10 examination titles were included, including the year the thesis studies were published, university, institute, department, research method, data analysis techniques, gender of researchers, titles of consultants, working group and research topic.

Findings, Discussion and Conclusion: According to the research findings, it has been determined that the most of the doctoral dissertations on environmental education in the field of education and training in Turkey were published in 2018 (f=10). Looking at recent years, it is seen that there are at least thesis studies in 2020 (f=2). It can be said that this situation is due to the small number of thesis

studies published with the transition to distance education in all education levels in Turkey during the Covid-19 pandemic that has emerged throughout the world.

It was found that doctoral theses on environmental education were published by 24 different universities, and the most publications were made by Gazi University (f=24). It is seen that doctoral thesis studies are mostly published by well-established universities in metropolitan cities such as Gazi, Hacettepe, Ankara, and Ortadoğu Technical University. Considering the increase in the number of universities in our country in recent years, it can be said that the number of universities in which doctoral dissertations on environmental education are published in the field of education and training in Turkey and the number of thesis studies on this subject are insufficient.

It was found that most of the doctoral theses on environmental education are published by the Institute of Educational Sciences (f=54). It is seen that doctoral theses on environmental education were published by 15 different departments and at most by the Department of Primary Education (f=27).

According to the research findings, it has been determined that the most mixed method (f=52) is used as the research method of doctoral theses on environmental education in the field of education and training in Turkey. In this context, it can be said that the doctoral dissertations published on environmental education in the field of education and training in Turkey consist of in-depth and multidimensional studies.

It was determined that the most predictive-descriptive-content (f=26) data analysis techniques were used together as the data analysis technique of the doctoral theses on environmental education. Considering the gender of the researchers, it is seen that the number of female researchers (f=48) was higher. From this point of view, it can be stated that female researchers show more interest in environmental education. They determined that they are willing to participate in activities and their sensitivity to the environment increases in parallel with their education level.

According to the research findings, it has been determined that the most studies in the field of education and training in Turkey are in the title of Professor (f = 47) according to the titles of the advisors of the doctoral dissertations on environmental education. It is seen that the study group of the doctoral theses on environmental education was mostly composed of science teacher candidates (f=11) at the higher education level. This situation can be thought to be due to the fact that there are more courses related to the environment such as "Environmental Education" in the Department of Science Education in the

Faculty of Education. However, since the 2018-2019 academic year, although the course on environmental education under the name of "Early Childhood Environmental Education" has been compulsory in the Department of Preschool Education of the Faculty of Education, a doctoral thesis in which Preschool Teacher candidates are included in the study group has not been found.

It is seen that environmental literacy (f=10), environmental/nature consciousness (f=8), environmental attitude (f=7) were the most research subjects of the doctoral theses on environmental education. All these subjects are affective field subjects and are researches based on determining the current situation. Therefore, most of the researches in this field are researches for due diligence.